

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Modern Economics

Електронне наукове видання з економічних наук

Виходить 6 разів на рік

№ 4 (2017)

Миколаїв
2017

Засновник: Миколаївський національний аграрний університет.

Головний редактор: ЧЕРВЕН І. І. - д-р екон. наук, професор.

Заступник головного редактора: СІРЕНКО Н. М. - д-р екон. наук, професор.

Відповідальний секретар: ПОЛТОРАК А. С. - канд. екон. наук.

Члени редакційної колегії: НОВІКОВ О. Є. - д-р екон. наук, доцент; ПОТРИВАЄВА Н. В. - д-р екон. наук, професор; ВИШНЕВСЬКА О. М. - д-р екон. наук, професор; БАНЄВА І. О. - д-р екон. наук, професор; БАРАНОВА В. Г. - д-р екон. наук, професор; ГАВРИШ В. І. - д-р екон. наук, професор; ГАРКУША О. М. - д-р екон. наук, професор; ГОНЧАРЕНКО І. В. - д-р екон. наук, професор; ГУДЗИНСЬКИЙ О. Д. - д-р екон. наук, професор; ДУБІНІНА М. В. - д-р екон. наук, доцент; ЄРМАКОВ О. Ю. - д-р екон. наук, професор; ІРТИЩЕВА І. О. - д-р екон. наук, професор; КІЩАК І. Т. - д-р екон. наук, професор; КОТИКОВА О. І. - д-р екон. наук, професор; КЛЮЧНИК А. В. - д-р екон. наук, професор; КСЬОНЖИК І. В. - д-р екон. наук, доцент; ПОГРІЩУК Б. В. - д-р екон. наук, професор; САХАЦЬКИЙ М. П. - д-р екон. наук, професор; УШКАРЕНКО Ю. В. - д-р екон. наук, професор; ШЕБАНІНА О. В. - д-р екон. наук, професор; ЯЦЕНКО В. М. - д-р екон. наук, професор; БАБЕНКО М. Д. - канд. екон. наук, доцент; БАРИШЕВСЬКА І. В. - канд. екон. наук, доцент; БУРКОВСЬКА А. В. - канд. екон. наук, доцент; ВОЛОСЮК Ю. В. - канд. техн. наук, доцент; КЛОЧАН В. П. - канд. екон. наук, доцент; КОЗАЧЕНКО Л. А. - канд. екон. наук, доцент; КУЗЬОМА В. В. - канд. екон. наук, доцент; ЛУНКІНА Т. І. - канд. екон. наук, доцент; МЕЛЬНИК О. І. - канд. екон. наук; СИРЦЕВА С. В. - канд. екон. наук; ЧЕБАН Ю. Ю. - канд. екон. наук, доцент; ШИШПАНОВА Н. О. - канд. екон. наук; АСТАФ'ЄВА В. О. - канд. екон. наук, доцент (Республіка Білорусь); Джулія Олбрайт - PhD, професор (США).

Рекомендовано до поширення в мережі Інтернет вченою радою
Миколаївського національного аграрного університету
(протокол № 1 від 29 серпня 2017 р.).

Виходить 6 разів на рік.

Посилання на видання обов'язкові.

Точка зору редакційної колегії не завжди збігається з позицією авторів.

Адреса редакції: 54020, Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9,
Миколаївський національний аграрний університет
тел. 0 (512) 58-03-25

<http://modecon.mnau.edu.ua/>

e-mail: modecon@mnau.edu.ua

© Миколаївський національний
аграрний університет, 2017

УДК 330.341.1

Прокопишин М. М., магістрант кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна.

Сус Т. Й., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІ

Розглянуто роль та значення агропромислового комплексу України. Зазначено, що Україна посідає провідне місце у рейтингу аграрних країн Європи. На підставі наукового дослідження Е. Райнерта проаналізовано причини бідності аграрних країн. Обґрунтовано, що в сучасних умовах необхідна зміна акцентів у аграрній політиці, оскільки реалії розвитку АПК України вказують на життєву необхідність його подальшого ефективного функціонування виключно на інноваційній моделі. Зазначено, що інноваційний розвиток вітчизняного агросектору повинен базуватись на взаємозв'язку із наукою та освітою.

Ключові слова: аграрна сфера, інновації, зростаюча віддача, спадна віддача, досконала конкуренція.

Прокопишин М. М., магістрант кафедри финансов, банковского дела и страхования, Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника, г. Ивано-Франковск, Украина.

Сус Т. И., доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования, Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника, г. Ивано-Франковск, Украина

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Рассмотрены роль и значение агропромышленного комплекса Украины. Отмечено, что Украина занимает ведущее место в рейтинге аграрных стран. На основании научного исследования Е. Райнерт проанализированы причины бедности аграрных стран. Обосновано, что в современных условиях необходимо изменение акцентов в аграрной политике, поскольку реалии развития АПК Украины указывают на жизненную необходимость его дальнейшего эффективного функционирования исключительно на инновационной модели. Отмечено, что инновационное развитие отечественного аграрного сектора должен базироваться на взаимосвязи с наукой и образованием.

Ключевые слова: аграрная сфера, инновации, растущая отдача, убывающая отдача, совершенная конкуренция.

Prokopyshyn M., master of the Department of Finance, Banking and Insurance, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine.

Sus T., associate professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

MAIN DIRECTIONS OF AGROINDUSTRIAL COMPLEX DEVELOPMENT IN GLOBALIZATION CONDITIONS OF UKRAINE

Introduction. *The paper deals with the role and importance of the agro-industrial complex for the Ukrainian economy. It is noted that Ukraine occupies a leading place in the ranking of agrarian countries in Europe.*

Purpose of the article is to substantiate the main ways of agricultural development of Ukraine in the context of globalization.

Results. *Ukraine is an agrarian country, so its agrarian sector is a key of filling the budget. Accordingly, Ukraine is vulnerable to external conditions, as it is characterized by recession and perfect competition.*

Conclusions. *In modern conditions, the changes in agrarian policy are necessary. Thus, the realities of the development of Ukrainian agro-industrial complex in the modern conditions indicate the vital necessity of its further effective functioning exclusively on the innovative model. Innovative development of the domestic agro-sector is impossible without cooperation with science and education. Consequently, the economy of Ukraine in modern conditions is more agrarian than industrial. It is very important to achieve synergies between agriculture and industry. Due to predominantly agricultural economic orientation, Ukraine's non-competitive industrial sector should be developed in the United States or Europe. It creates the innovations necessary for the development of agriculture. Only an innovative model for the development of agrarian production under conditions of globalization can bring an economic effect by means of technological renewal of the resource base and structural adjustment of the agrarian economy. It involves shifting the emphasis from traditional scientific and technological decisions on the use of fundamentally new advanced technologies that have a decisive influence on the processes of socio-economic development of developed countries of the world.*

Keywords: *agrarian sphere, innovations, increasing returns, declining returns, perfect competition.*

JEL Classification: Q 18.

Постановка проблеми. В сучасних умовах сільське господарство України є однією із найбільш пріоритетних галузей економіки. Аграрний сектор формує продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки та створює соціально-економічні умови сільського розвитку.

Український аграрний сектор з потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, є ланкою, що з одного боку може стати локомотивом розвитку національної економіки та її ефективної інтеграції в світовий економічний простір, а з іншого – забезпечити постійну залежність від зовнішніх умов, оскільки Україна є гравцем

сировинного ринку, що ставить країну залежною від світових цін та попиту.

Однак, поставлений урядом акцент на розвиток сільського господарства, рекордні врожаї та розширення ринків збуту української сировини не виводить Україну на якісно новий рівень економічного розвитку. Тому дослідження особливостей та тенденцій аграрного сектору, його взаємозв'язку із рівнем добробуту населення є вкрай важливою проблемою для формування стратегічних пріоритетів економічного розвитку України. На даний час більшість вчених-економістів, політологів, успішних практиків аграрної галузі зазначають, що країна перебуває на роздоріжжі і намічається «декілька варіантів дуже різного майбутнього» і майбутнє АПК дуже тісно пов'язане з майбутнім всієї держави. При

цьому озвучуються варіанти виходу з системної кризи в діапазоні від перетворення на сировинну державу до залучення наукоємних і технологічних інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми державного регулювання економічних інтересів аграрного сектора, його значення та роль останніми роками знаходяться в центрі уваги науковців та політиків. Зокрема цим питанням присвячені публікації С. В. Канавцева [1], Ю. Є. Кирилова [2], М. Ф. Кропивка [3], О. О. Непочатенка [10], І. А. Саджан [7], А. А. Гребіннікової [9] та інших науковців. Серед зарубіжних вчених варто відзначити Е. Райнерта, який на прикладах проаналізував причини бідності аграрних країн, що знайшло втілення у його праці «Як багаті країни стали багатими і чому бідні залишаються бідними» [4].

Мета статті – обґрунтувати основні шляхи розвитку агропромислового комплексу України в умовах глобалізації.

Основні результати дослідження.

Сільське господарство України є провідною

галуззю економіки, що дає близько 9-13% валової доданої вартості, та є одним з основних бюджетоутворюючих секторів національної економіки. Частка аграрної галузі у зведеному бюджеті за останні роки становить в середньому 20%, а у товарній структурі експорту – понад чверть, забезпечуючи перше місце на світовому ринку олії соняшникової, друге місце – за експортом зернових. На сьогодні головною метою розвитку аграрного сектору України є забезпечення конкурентоспроможності національної сільськогосподарської продукції на світовому ринку та державної продовольчої безпеки [1].

За результатами 2016 року аграрна галузь випередила промисловість і вперше стала українським експортером №1. Понад 30% всього українського експорту припадає на АПК. У структурі ВВП України сільське господарство займає 10,43%. За цим показником наша країна посідає третє місце в Європі (рис.1).

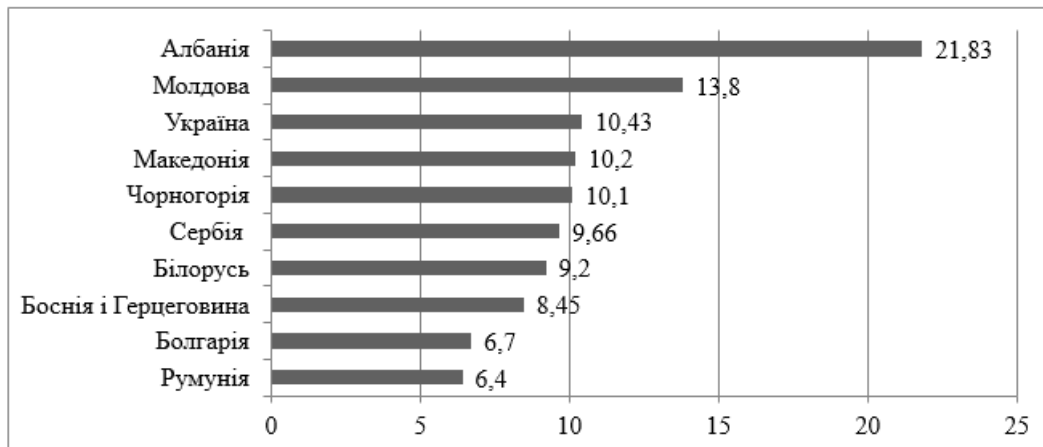

Рисунок 1 – Топ-10 країн ЄС, частка сільського господарства у структурі ВВП яких найбільша, %

Джерело: розроблено автором з використанням матеріалів [3].

Таким чином, аграрний сектор у цих країнах є ключовим у наповненні бюджету. Варто відзначити, що всі країни у даному рейтингу є одними із найбільш бідних у ЄС, та належать до країн, що розвиваються.

Відомий норвезький економіст Ерік Рейнарт у своїй книжці «Як багаті країни стали

багатими... і чому бідні країни залишаються бідними» доводить, що жодна держава ще ніколи не ставала заможною завдяки сільському господарству. Навпаки, його розвиток завжди консервував відсталість. Виробники сільськогосподарської продукції, як і інших сировинних матеріалів, залежні від

попиту тих, хто має сильну переробну промисловість, та від темпів їхнього зростання. Якщо останні потерпають від кризи, стагнації чи просто вповільнення, то перші стають заручниками низьких цін, доходів і темпів розвитку. Це означає те, що країни котрі роблять ставку саме на сільському господарстві, відсутні в переліку розвинених країн світу [4].

В сучасних умовах всі аграрні країни є вразливі до зовнішніх умов. Найголовніша причина цього – постачання монопродукції. Це означає те, що виробник не може впливати на ціну своєї продукції, оскільки він працює на ринку досконалої конкуренції. Будь-який продукт, що продається на біржі, наприклад, пшениця чи кукурудза, завжди був дуже ризикованим, адже він повністю залежить від коливань світових цін. Країни, які спираються на продаж монопродукції автоматично потрапляють у зону ризику, адже маржа ними взагалі не регулюється.

Статистика доводить, що за останні три роки від пікових значень 2012-го до травня 2016-го глобальні ціни на пшеницю, кукурудзу та ячмінь упали відповідно на 40%, 50% і 50%. Тому, попри рекордний фізичний обсяг вивозу продовольства, торішні валютні надходження від його експорту були на 6,3% нижчими, ніж у 2012-му, з кожним роком спостерігається тенденція до зменшення світових цін на сировину. Закономірність тут досить проста. Основними імпортерами продовольства є або перенаселені країни Азії (Китай, Японія, Індонезія, Малайзія, Філіппіни та ін.), які мають потужну промисловість, що працює на експорт, або експортери нафти й газу з посушливим кліматом (Саудівська Аравія, Іран, Алжир, Лівія тощо), які розплачуються нафтодоларами. Протягом останніх кількох років хороші врожаї у світі разом із дедалі більшими обсягами експорту з України забезпечили зростання глобальної пропозиції продовольства. Водночас відбулося насичення зростання практично всіх великих азійських економік у доларових показниках, що обмежило їхню купівельну спроможність, а заодно і платоспроможний

попит на продукцію сільського господарства. А економіки країн-експортерів енергоносіїв, за даними МВФ, суттєво вповільнили динаміку від 5% у середньому впродовж попереднього десятиліття до 2,6–2,3% у 2013–2014 роках. Із глибоким падінням цін на нафту цього року їхня купівельна спроможність буде ще меншою. У таких умовах ціни на продовольство можуть зрости від теперішніх низьких рівнів лише за умов неврожаю. На цьому тлі розвивати сільське господарство, орієнтоване на експорт, принаймні робити ставку виключно на нього, в Україні дуже ризиковано [5].

Досконала конкуренція, як правило, сприяє ситуації яка називається спадна віддача. Суть діяльності із спадною віддачею (закон спадної віддачі, law of diminishing returns) у тому, що при збільшенні обсягів виробництва відбувається зниження віддачі факторів виробництва або, науковою мовою, зниження граничної продуктивності факторів. Приклад за Райнертом: якщо використовувати дедалі більше тракторів і трудових ресурсів на одному картопляному полі, то після досягнення певного моменту кожен новий працівник або новий трактор вироблятиме менше, ніж попередні. Спадна віддача характерна для видобутку сировини, сільського господарства та переробки з низькою доданою вартістю, тобто для виробництв із активами, що залежать безпосередньо від природи. Країни, які залишаються в пастці спадної віддачі – займаються експортом сировини та змушені імпортувати споживчі товари з високою доданою вартістю, потрапляють у спіраль поглиблення бідності та консервації відсталості.

Чудодійна особливість видів економічної діяльності зі зростаючою віддачею (закон зростаючої віддачі, law of increasing returns) полягає в тому, що розширення обсягів виробництва приводить до зниження питомих витрат і зростання віддачі від додаткових факторів виробництва, тобто до зростання граничної продуктивності праці. Розвиток таких виробництв та експорту їхньої

продукції впливає на економіку через розвиток робочої сили, зростання зайнятості та доходів населення, мультиплікативний вплив на інші галузі й стабілізацію валютного курсу, зростання прибутків для власників такого бізнесу й збільшення надходжень до бюджету. Країни, які опанували зростаючу віддачу, створюють потужну основу для запуску спіралі самоприскорюваного зростання.

Такі властивості мають види діяльності з високою доданою вартістю, зокрема, обробна промисловість із конкурентоспроможними технологіями, високотехнологічний сектор, сфера інтелектуальних послуг, у т.ч. ІТ-індустрія. Наприклад, розробка першого екземпляра комп'ютерної програми коштує дорого, але виробництво всіх наступних копій здійснюється вже з мінімальними питомими витратами, отже, з більшою віддачею [4].

Італійський учений Антоніо Серра ще в 1613 р. відкрив "секрет само прискорюваного зростання", який полягає в одночасному дотриманні таких чотирьох умов:

1) Відмова від експорту сировини.

2) Активна промислова політика, спрямована на розвиток галузей зі зростаючою віддачею.

3) Диверсифікація виробництв зі зростаючою віддачею (це створює ефект мультиплікації, зокрема вибухове зростання кількості робочих місць).

4) Підтримка ефекту синергізму зі слабкими економіками: імпорт сировини з цих економік і поставка за експортом на їхні ринки товарів із високою доданою вартістю [6].

В Україні вже кілька років спостерігається бурхливий розвиток сільського господарства, передусім рослинництва. Як наслідок – стрімко збільшуються інвестиції в

агропромисловий комплекс, причому їхню основну частку контролюють агрохолдинги. Однак, ресурсна модель землекористування України не може вважатися інноваційною, адже в структурі землекористувачів переважають суб'єкти господарювання з великими масивами землі (агрохолдинги), які поки що роблять ставку на екстенсивність ведення сільського господарства. Вони мінімізують вкладення в інновації, намагаючись всебічно експлуатувати ресурси землі, не дбаючи про його збереження та відновлення. Якість землі, фактично дає підстави виробникам працювати із достатнім запасом міцності, не впроваджуючи інновації. Останні два десятиліття характеризувалися зниженням вмісту гумусу в ґрунтах на 0,22 %, що оцінюється у 453,4 млрд. гривень збитків. Великий бізнес, який зараз активно вкладає гроші в АПК, у гонитві за швидкими прибутками робить ставку на вирощування культур, які виснажують землю, зокрема технічних. Наприклад, із 2008 по 2016 рік посівні площі під соняшником збільшилися з 3,7 до 5,2 млн га, під кукурудзою – із 1,7 до 4,7 млн. га, під ріпаком – із 240 тис. га до майже 2 млн га. Натомість посіви традиційних продовольчих культур стрімко зменшується. За такої динаміки розподілу площ неминуче знижуватиметься і родючість українських чорноземів [7].

Основу українського експорту складають сировина та напівфабрикати, тобто природні товари з невеликим ступенем переробки. До початку кризи це були залізна руда та продукти її первинної переробки - чорні метали. З початку 2000-х до них швидко наближались продукти аграрної галузі - зерно, насіння та продукт її переробки – олія. А з 2016р. експорт аграрної продукції вийшов на перше місце і впевнено зростає що добре видно на графіку (рис. 2).

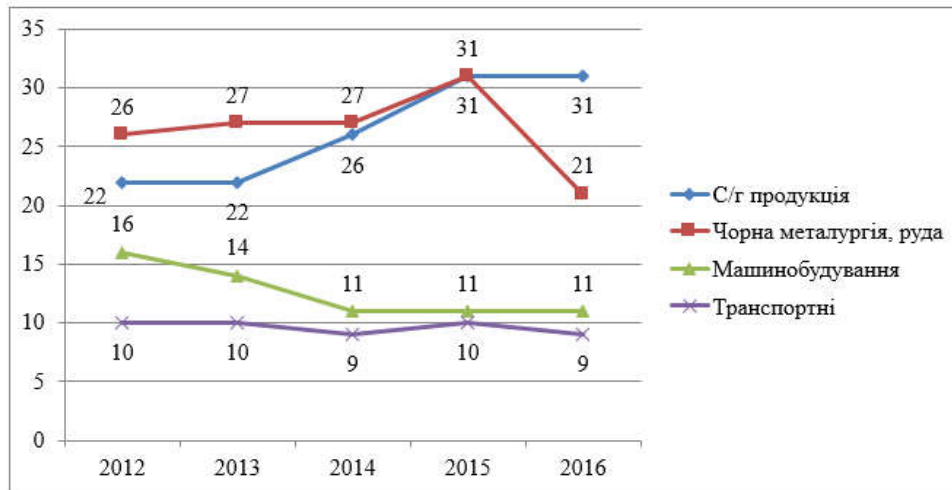

Рис. 2. – Питома вага складових українського експорту, %

Джерело: розроблено автором з використанням матеріалів [3];

За результатами 2016 року експорт аграрної продукції зріс не тільки у відносних, як у 2015р, але у абсолютних цифрах. Таким чином структура українського експорту має вигляд, що характерний для сировинної держави. Аграрна продукція є основним джерелом припливу іноземної валюти в країну, що поставило економіку в залежність від світових цін на експортні товари. Роблячи акцент на виробництві аграрної продукції Україна закріпила за собою статус сировинного придатка, що є передумовою поглиблення економічних криз, завдяки сировинній структурі свого експорту [4].

У Західній Європі ВВП аграрного виробництва в середньому складає від 1,5 до 3 відсотків і його роль полягає в забезпеченні продуктами харчування і забезпеченні продовольчої безпеки [8]. Всі інші галузі промисловості можуть працювати на те, щоб підтримати аграрне виробництво з метою, щоб не було надмірної інфляції, збільшення вартості продуктів харчування, щоб їх було достатньо і потрібної якості. В Україні зворотна ситуація, економіка України є більш аграрною ніж індустріальною. Не промисловість підтримує аграрне виробництво, а навпаки аграрне виробництво тягне за собою інші галузі економіки.

Подальша залежність економіки України від світових цін на аграрну продукцію буде тільки посилюватися, якщо АПК справді стане пріоритетною галуззю країни. Тому найбільш правильний та доречний шлях розвитку агропромислового комплексу України полягає в інтеграції двох галузей – сільського господарства та сфери високих технологій. Тобто реалії розвитку АПК України на сучасних умовах вказують на життєву необхідність його подальшого ефективного функціонування виключно на інноваційній моделі.

Інноваційна модель розвитку сільського господарства – це сукупність взаємозв'язаних організаційних структур, що здійснюють апробацію та комерційну реалізацію наукових знань і технологій та займаються виробничою діяльністю. До її складу входять: науково-виробничі підприємства, університети, державні лабораторії, технопарки й інкубатори, а також комплекс інститутів правового, фінансового і соціального характеру, які забезпечують інноваційні процеси й мають міцне національне коріння, традиції, політичні та культурні особливості.

В Україні сьогодні необхідно використати такі моделі інноваційного розвитку [9]:

– активної дифузії інновацій, суть якої полягає в тому, що уряд взаємодіє з

науковими установами, вищими закладами освіти, підприємствами й організаціями з метою швидшого втілення технологічних інновацій;

– державної підтримки інноваційних фірм, яка спрямована на державну підтримку національних інноваційних структур для сприяння виходу національної продукції на світовий ринок;

– локального інноваційного середовища – включає формування і розвиток наукових парків, технопарків, технополісів, територіальних науково-технічних центрів (ТНТЦ), для яких характерна концентрація на певній території наукового, освітнього, виробничого, фінансового потенціалів, і які об'єднані спільним процесом технологічного розвитку;

– світового співробітництва, суть якого визначена в її орієнтації на активну участь України у міжнародному науково-технічному співробітництві і широкому обміні науковими результатами та новими технологіями.

Таким чином, в сучасних умовах необхідна зміна акцентів у аграрній політиці. По-перше, перехід від адміністративного регулювання до вільної конкуренції. По-друге, необхідне курс на підвищення рівня безпечності продовольства, що здатен підвищити якість харчування споживачів і забезпечити приріст високо маржинального експорту. І по-третє, нарощення виробництва та експорту продукції з високою часткою доданої вартості, завдяки чому зменшується залежність українського АПК від волатильності сировинних ринків.

Інноваційний розвиток вітчизняного агросектору неможливий без співпраці із науковцями та освітянами. Аграрна освіта має

стати платформою взаємодії науковців, виробників і громадян. Зв'язок виробничого сектору та науки має забезпечити:

– формування цільових запитів підприємств для підготовки необхідних фахівців. Впровадження європейського досвіду освіти;

– запровадження для студентів регулярних практик на сучасних виробництвах. Комерціалізацію наукових досліджень;

– підвищення кваліфікаційних вимог до викладачів університетів: міжнародні публікації, участь у міжнародних конференціях, стажування в сучасних українських й іноземних компаніях та викладання в іноземних навчальних закладах.

Висновки. Отже, економіка України в сучасних умовах більше аграрна, ніж індустріальна. Дуже важливо досягати синергії між сільським господарством і промисловістю. Маючи переважно сільськогосподарську економічну орієнтацію, в Україні варто розвивати неконкурентний порівняно із США чи Європою сектор промисловості. Він створює інновації, необхідні для розвитку сільського господарства. І лише інноваційна модель розвитку аграрного виробництва в умовах глобалізації може принести економічний ефекту за допомогою технологічного оновлення ресурсної бази та структурної перебудови аграрної економіки. Вона передбачає перенесення акценту з традиційних науково-технічних рішень на використання принципово нових прогресивних технологій, які мають вирішальний вплив на процеси соціально-економічного розвитку розвинутих країн світу

Література:

1. Канавцев С. В. Сутність, проблеми та шляхи вдосконалення державного регулювання аграрного сектору України / С. В. Канавцев // Вісник аграрної науки, 2016. – №9. – 214 с.
2. Кирилов Ю. Є. Розвиток аграрного сектору економіки в умовах глобалізації / Ю. Є. Кирилов // Економіка АПК. – 2016. – №5. – с. 23–26.
3. Кропивко М. Ф. Напрями реформування системи управління аграрним сектором в умовах євроінтеграційних процесі / М. Ф. Кропивко // Економіка АПК. – 2017. – №2. – с. 26–28.
4. Райнерт Е. Як багаті країни збагатили... і чому бідні залишаються бідними. – К. : Темпора, 2014 – 444 с.

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.org.ua>.
6. Унковська Т. І. Пастка бідності України / Т. І. Унковська // Економіка, 2017. – №3. – с. 33.
7. Саджан І. А. Розвиток сільського землекористування на принципах «зеленої» економіки / І. А. Саджан // Економічні інновації. – 2016. – №5. – с. 46.
8. Мещерякова Т. К. Проблеми та перспективи біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією / Т. К. Мещерякова // Моніторинг біржового ринку. – 2016. – №4. – с.12-13.
9. Гребеннікова А. А. Розвиток сільського господарства на інноваційній основі / А. А. Гребеннікова // Ефективна економіка. – 2016. – №5. – с. 112.
10. Непочатенко О. О. Аналіз конкурентного середовища сільськогосподарських підприємств / О. О. Непочатенко // Економіка АПК. – 2016. – №5. – с.44.

References:

1. Kanavetsev, S. (2016), "The essence, problems and ways of improving the state regulation of the agrarian sector of Ukraine", *Bulletin of Agrarian Science*, vol. 9, pp. 214.
2. Kirilov, J. (2016), "Development of agrarian sector of economy in the conditions of globalization", *Economy of the agroindustrial complex*, vol. 5, pp.23-26.
3. Kropivko, M. (2017), "Directions of reforming the system of management of the agrarian sector in the conditions of the European integration process", *Economy of the Agro-Industrial Complex*, vol. 2, pp.26-28.
4. Reinert, E. (2007), *How Rich Countries Got Rich ... and Why Poor Countries Stay Poor* London: Constable.
5. Official site of the State Statistics Service of Ukraine [Online], available at: <http://www.ukrstat.org.ua>.
6. Unkovskaya, T. (2017), "The Trap of Poverty of Ukraine", *Economy*, vol. 3, pp.33.
7. Sadjan, I. (2016), "Development of rural land use on the principles of the "green" economy", *Economic innovations*, vol. 5, pp. 46.
8. Meshcheryakova, T. (2016), "Problems and prospects of stock trading in agricultural products", *Stock Market Monitoring*, vol. 4, pp.12.
9. Grebennikova, A. (2016), "Agricultural Development on an Innovative basis", *Effective Economics*, vol. 5, pp.112.
10. Nepochatenko, O. O. (2016), "The analysis of the competitive environment of agricultural enterprises", *Economy of the agro-industrial complex*, vol. 5, pp.44.

З М І С Т

Бережнюк І. І., Коляда С. П. МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ БАЛАНСУ МІЖ СПРОЩЕННЯМ ПРОЦЕДУР ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	6
Вишневська О.М., Волошина В.В., Гаріна Ю.В., Вишневська А.С. ПРІОРИТЕТИ РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ РЕГІОНІВ КРАЇНИ	14
Гаряга Л. О. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ РЕЗУЛЬТАТОМ БАНКУ	23
Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г. МЕТОДИ АУДИТУ: МІЖНАРОДНЕ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ТРАКТУВАННЯ	35
Гнатишин Л. Б. ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ТА ПРОЦЕДУРА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	43
Головко М. Й. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ	52
Грицаєнко М. І. СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТА ЇХ ОБ'ЄДНАНЬ	63
Демкович О. В. МЕТОДИ НАДАННЯ ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ З УРАХУВАННЯ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ	75
Задорожна Р. П. ОСОБЛИВОСТІ ОБЧИСЛЕННЯ УМОВНОЇ ОПЛАТИ ПОСЛУГ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ	82

Маслик Р. О. НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	93
Наумік-Гладка К. Г. МАРКЕТИНГОВІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ SPA- ІНДУСТРІЇ ПРИ ГОТЕЛЬНИХ КОМПЛЕКСАХ	100
Неліпович О. В. МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ НА АВІАЦІЙНОМУ ТРАНСПОРТІ В УКРАЇНІ	107
Прокопишин М. М., Сус Т. Й. ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	114
Сус Т. Й. КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ	122
Шпикуляк О. Г., Прутська О. О., Супрун О. М. ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	130
Януш Нестерак, Маліновська О. Я. РОЛЬ БЕНЧМАРКІНГУ В ПРОЦЕСІ КОНТРОЛІНГУ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	142